

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 114/04

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 27. októbra 2004 v senáte prerokoval sťažnosť Ing. S. S., bytom B., zastúpenej advokátom JUDr. Ing. V. Č., B., vo veci porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 183/93 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. S. S. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 183/93 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Bratislava II **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 183/93 konal bez zbytočných prietáhov.

3. Ing. S. S. priznáva primerané finančné zadost'učinenie 80 000 Sk (slovom osemdesiat'tisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Bratislava II povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava II je povinný Ing. S. S. uhradiť trovy právneho zastúpenia 9 352 Sk (slovom deväťtisícristopäťdesiatdva slovenských korún) na účet jej právneho zástupcu JUDr. Ing. V. Č., B., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ing. S. S., bytom B. (ďalej len „sťažovateľka“), v sťažnosti doručenej Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 18. februára 2004 namietala, že postupom Okresného súdu Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 183/93 bolo porušené jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). Ústavný súd uznesením z 28. apríla 2004 prijal sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie.

Sťažovateľka navrhla, aby „*Ústavný súd vo veci samej takto rozhodol:*

II. A Okresný súd Bratislava II Drieňová 5, 827 02 Bratislava v konaní vo veci vedenej pod sp. zn. 17 C 183/93 porušil Ing. S. S., B. jej ústavné právo, ktoré zaručuje čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky na súdnu ochranu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov.

II. B Priznáva Ing. S. S., trvale bytom: B., primerané finančné zadost'učinenie vo výške 1.000.000,- Sk“.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti okrem iného uviedla: „*Po právoplatnom rozvode manželstva som sa obrátila návrhom na Okresný súd Bratislava II. o vyrovnanie bezpodielového spolužitia manželov v roku 1993 spis č. podania a konania 17 C 183/93 ako navrhovateľka. (...) Poukazujem na súdnu ochranu práva na prerokovanie veci bez*

zbytočných prietahov, ktorý zaručuje článok č. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky ako i článok č. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd – každý má právo na to aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkov a pod. Tieto skutočnosti ma vedú aby som sa obrátila so sťažnosťou na Ústavný súd Slovenskej republiky nakoľko jedenásť rokov je príliš dlhá lehota na súdne konanie, o to viac, že v rámci BSM nastali cenové rozdiely.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 17 C 183/93 ústavný súd zistil, že sťažovateľka 28. septembra 1993 podala okresnému súdu žalobu o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

Okresný súd na výzvu ústavného súdu z 12. mája 2004 vo svojom vyjadrení k sťažnosti sťažovateľky z 1. júna 2004 uviedol, že 28. septembra 1993 bola podaná žaloba o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Do 6. apríla 1994 sa účastníci na podnet sťažovateľky pokúšali o uzavretie súdneho zmieru, ku ktorému nedošlo. Od apríla 1994 dosiaľ sa vykonalo viacero pojednávaní (25) a nariadilo sa jedno znalecké dokazovanie, ktoré bolo vykonané v priebehu rokov 2003 - 2004, hoci bolo nariadené už v roku 2001. Od roku 2000 sa vo veci nevykonalo ani jedno pojednávanie. Osobitne treba uviesť, že 17. decembra 2001 sa odporca odvolal proti výroku o povinnosti zaplatiť preddavok na trovy znaleckého dokazovania, avšak spis bol predložený príslušnému krajskému súdu až 14. mája 2003. Rovnako je podstatné aj to, že napriek nariadeniu znaleckého dokazovania v roku 2001 sa spis zaslal znalcovi až 8. decembra 2003.

Vo veci nebol vynesенý žiaden rozsudok. Z postupu sťažovateľky ako účastníčky konania nebolo zistené, že by urobila procesné úkony, ktoré by bolo treba osobitne uvádzať

na účely ich vyhodnotenia, resp. konala tak, že to možno považovať za spomalenie konania pred okresným súdom.

Ústavný súd konštatuje, že zo súdneho spisu vyplývajú tie isté údaje, ktoré uviedol predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení.

II.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na všeobecnom súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Otázku existencie zbytočných priet'ahov v konaní, a tým porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry (napr. II. ÚS 813/00, IV. ÚS 74/02) skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa a) právnej a faktickej zložitosti veci, pričom zohľadňuje aj povahu veci a o čo ide sťažovateľovi pri uplatňovaní základného práva na súdnu ochranu, b) správania účastníka konania, a c) postupu súdu.

a) Ústavný súd konštatuje, že v konaní ide o spor o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Takéto spory sú právne aj skutkovo zložité, avšak od účinnosti právnej úpravy (§ 143 a nasl. Občianskeho zákonníka) sa vytvorila stabilná judikatúra v týchto sporoch, ktorá obsahuje aj postupy pri dokazovaní, ako aj riešenie právnych otázok. Napriek tomu skutková zložitosť spôsobuje, že tieto spory sú časovo oveľa náročnejšie ako iné majetkové spory. K tomu prispieva aj zásada komplexnosti vyporiadania majetku spravidla bývalých manželov.

V posudzovanom prípade je faktická zložitosť veci zvýšená aj potrebou výsluchu svedkov prostredníctvom dožiadaného súdu v Českej republike.

Ústavný súd preto sčasti akceptoval stanovisko predsedu okresného súdu, ktorý priebeh a dobu konania odôvodňoval jeho skutkovou aj právnou zložitosťou. Ústavný súd však nezistil také okolnosti, ktoré by zdôvodňovali spor trvajúci viac ako jedenásť rokov bez jediného meritórneho rozhodnutia, resp. takého postupu, ktorý by už ukazoval, že v dohľadnej dobe dôjde k odstráneniu právnej neistoty účastníkov.

b) Pokiaľ ide o druhé kritérium, t. j. správanie sťažovateľky, ústavný súd nezistil žiadne skutočnosti svedčiace o tom, že postup sťažovateľky prispel zásadnejším spôsobom k vzniku prietáhov alebo spomaleniu postupu okresného súdu.

c) Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo ku zbytočným prietahom, bol postup okresného súdu v spore. Pri hodnotení postupu okresného súdu ústavný súd zistil zbytočné prietahy v konaní spôsobené nečinnosťou, ako aj nesústreďeným postupom zákonného sudcu. Vo veci bolo nariadených dosiaľ celkom 25 pojednávaní, prevažná väčšina z nich sa uskutočnila v roku 1994 (7 uskutočnených pojednávaní), 1995 (8 uskutočnených pojednávaní) a 1996 (5 uskutočnených pojednávaní). V rokoch 1993, 1997, 1998, 1999 a 2000 sa vo veci uskutočnilo po jednom pojednávaní.

Ústavný súd zistil tieto podstatné obdobia nečinnosti okresného súdu:

- od 11. decembra 1998 (okresným súdom zaslané uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 3. decembra 1998 účastníkom) do 3. júna 1999 (nariadenie pojednávania na 28. jún 1999). Ústavný súd v danom štádiu konania nevyhodnotil výzvu okresného súdu sťažovateľke na vyjadrenie, či nedošlo k uzavretiu mimosúdnej dohody, za úkon smerujúci k odstráneniu právnej neistoty účastníkov,
- od 13. októbra 1999 (vyjadrenie právnej zástupkyne sťažovateľky) do 14. júla 2000 (nariadenie pojednávania na 9. október 2000),
- od 21. novembra 2000 (vyjadrenie právnej zástupkyne sťažovateľky) do 29. októbra 2001 (nariadenie znaleckého dokazovania),
- od 17. decembra 2001 (odvolanie žalovaného proti povinnosti zložiť preddavok na trovy dôkazov) do 14. mája 2003 (predloženie spisu Krajskému súdu v Bratislave za účelom rozhodnutia o podanom odvolaní),
- ústavný súd nepovažoval ani výzvy okresného súdu žalovanému zo 16. januára 2002, resp. 5. marca 2002 za úkony smerujúce k odstráneniu právnej neistoty účastníkov,
- okresný súd nariadil znalecké dokazovanie až po ôsmich rokoch od začatia konania, a okrem toho v dôsledku nečinnosti okresný súd zaslal spis ustanovenému znalcovi po viac než dvoch rokoch po nariadení znaleckého dokazovania,
- napokon od 9. októbra 2000 okresný súd nenariadil vo veci ani jedno pojednávanie.

Obranu okresného súdu spočívajúcu v nadmernej pracovnej zaťažnosti ústavný súd nemohol akceptovať. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších zamestnancov na súde, nemôžu byť dôvodom na porušovanie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Tieto príčiny nezbavujú všeobecný súd zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní.

Ústavný súd preto rozhodol, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojim rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 citovaného článku ústavy boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 17 C 183/93 konal bez zbytočných prietáhov, napriek tomu, že to sťažovateľka výslovne nežiadala. Ústavný súd však považoval taký príkaz okresnému súdu za úkon nevyhnutný na to, aby sa v ďalšom konaní už nevyskytovali zbytočné prietahy.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 1 000 000 Sk z dôvodu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpela vzhľadom na porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Ústavný súd vychádzajúc zo svojej stabilizovanej judikatúry dospel k záveru, že stav konania v jej veci je taký, že sťažovateľka oprávnene trpí pocitom neistoty kvôli stavu sporu o vyporiadanie spoločného majetku bývalých manželov trvajúceho viac než 11 rokov. Uvedenú dobu konania možno z hľadiska čl. 48 ods. 2 ústavy akceptovať len vo výnimočných prípadoch a posudzovaný spor takéto výnimočné okolnosti neobsahuje.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy v dôsledku dlhotrvajúceho súdneho konania.

Ústavný súd preto považoval podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznanie sumy 80 000 Sk za primerané finančné zadost'učinenie.

Ústavný súd rozhodol o úhrade trov konania úspešnej s'ťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd priznal s'ťažovateľke účelne uplatnenú úhradu trov konania v hodnote 9 352 Sk za dva úkony právnej služby každý v hodnote 4 540 Sk (príprava a prevzatie vecí, písomné vyhotovenie podania). Základom za dva úkony právnej služby bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2003 vo výške 13 602 Sk. Ústavný súd súčasne priznal právnenmu zástupcovi s'ťažovateľky dvakrát náhradu režijného paušálu po 136 Sk (vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb).